

ANGLIYA TASHQI SIYOSATI

Qudratov Davlatbek Turdibekovich*GulDU “Tarix” kafedrası dotsenti v.b*

Annotatsiya. Ushbu matnda Angliyaning tashqi siyosati qadimiy davrlardan boshlab mustaqil Qirollik, Britaniya imperiyasi, Sovuq urush davri va XXI asrga qadar bo‘lgan evolyutsiya nuqtai nazaridan tahlil qilingan. Matnda XI–XVI asrlarda Evropa kontinentidagi diniy va siyosiy ziddiyatlar, dengiz floti mustahkamlanishi, XVII asrda ichki urush va Oliver Kromvel rahbarligida tashqi savdo siyosati, XVIII asrda “Buyuk o‘yin” strategiyasi hamda imperiya koloniyalarini kengaytirish jarayonlari yoritilgan. XIX asrda Hindistonni himoya qilish, Afg‘oniston urushlari, Afrika va Misrdagi imperiya siyosati hamda dunyo jihatidan tengsiz dengiz qudrati masalalari ko‘rib chiqilgan. XX asr boshida Birinchi jahon urushi, ikkinchi jahon urushi va dekolonizatsiya bosqichlari, Sovuq urush davridagi NATO va Yevropa Ittifoqi bilan hamkorlik, 1979–1990 yillardagi Tetcheristik siyosat va 1997–2007 yillardagi Tonni Bler rahbarligidagi “Yangi Markaz” yondashuvi tahlil qilingan. Urushlar, dekolonizatsiya va ziddiyatlar Angliyaning global rolini o‘zgartirgan bo‘lsa, 2016 yildagi Brexit jarayoni yangi tashqi siyosiy strategiyalarni – “Global Angliya” konsepsiyasini yaratishga turtki bo‘lgan. Hozirgi kunda Xitoy, Rossiya, Yevropa Ittifoqi bilan munosabatlar, xavfsizlik, energetika va “yumshoq kuch” elementlarini rivojlantirish, shuningdek, “Global Britaniya” siyosati Angliyaning tashqi siyosatidagi ustuvor yo‘nalishlardir.

Kalit so‘zlar. Angliya tashqi siyosati, Britaniya imperiyasi, “Buyuk o‘yin”, Dekolonizatsiya, Sovuq urush, NATO, Yevropa Ittifoqi, Margaret Tetcher, Toni Bler, Brexit, “Global Angliya”, Afg‘oniston urushi, Energetika xavfsizligi, Yumshoq kuch, Xitoy va Rossiya bilan munosabatlar

Annotation. This text analyzes England’s foreign policy evolution from early medieval times through the independent Kingdom, the British Empire, the Cold War era, and into the 21st century. It covers the XI–XVI centuries’ religious and political conflicts in Europe, naval strengthening, the 17th-century civil war and Oliver Cromwell’s trade-oriented foreign policy, the “Great Game” and colonial expansion in the 18th century. In the 19th century, it examines India’s defense, Afghan wars, African and Egyptian imperial strategy, and England’s unrivaled naval power. The early 20th century sections address World Wars I and II, decolonization, Cold War alliances with NATO and the European Union, Thatcher’s policies (1979–1990), and Blair’s “New Labour” approach (1997–2007). Wars, decolonization, and geopolitical tensions reshaped England’s global role, while the 2016

Brexit prompted the “Global Britain” concept. Today, relations with China, Russia, and the EU, security, energy diplomacy, “soft power,” and the Global Britain strategy are England’s foreign policy priorities.

Key words. *England foreign policy, British Empire, Great Game, Decolonization, Cold War, NATO, European Union, Margaret Thatcher, Tony Blair, Brexit, Global Britain, Afghan wars, Energy security, Soft power, Relations with China and Russia*

Angliya tashqi siyosati asrlar davomida o‘zgarishlar, muhim burilish nuqtalari va global rolini mustahkamlashga qaratilgan strategiyalar bilan shakllangan. Angliyaning tashqi siyosati uzoq tarixga ega bo‘lib, u Rim imperiyasi davridan boshlandi va keyinchalik Angliya qirolligi, Britaniya imperiyasi, so‘ngra Birlashgan Qirollikning siyosiy yo‘nalishlari sifatida davom etdi. Dastlabki bosqichda Angliya geografik cheklangan qirg‘oq mamlakati bo‘lgani uchun asosan dengiz savdosi va qirg‘oqdagi xavfsizlik masalalariga e‘tibor qaratardi. XI–XVI asrlarda Angliya qirollari tashqi siyosatda asosan Evropa kontinentidagi diniy va siyosiy nizolar, xususan, Normandiya, Fransiya, Ispaniya, Germaniya va Rim katolikligi masalalari bilan bog‘liq qarama-qarshiliklarni hal qilishga intildi. Henrik II, Ričard Leyonsirdan tortib, Yelizaveta I davriga qadar bo‘lgan davrda Angliya qirolligi o‘zining harbiy salohiyatini mustahkamlash, Ispaniya Armada flotiga qarshi kurash va shimoliy Evropadagi diniy kechikishlardagi protestantlik pozitsiyasini mustahkamlashga qaratilgan tashqi siyosat yuritdi. Ayniqsa, Yelizaveta I davrida (1558–1603) Angliya dengiz flotini kuchaytirish, harbiy ekspeditsiyalarni moliyalashtirish va xususiyerlik (piratlik) orqali Ispaniya va Portugaliyaning oltin yo‘llariga hujum qilish orqali o‘z tashqi siyosat imkoniyatlarini kengaytirdi. Bu jarayonda Tomas Kook, Frensis Dreyk kabi dengizchilar Angliyaning global savdo yo‘llarini nazorat qilishiga katta hissa qo‘shdi. XVII asr boshlarida Styuartlar sulolasining taxtga chiqishi bilan ichki tartibsizlik va fuqarolar urushi natijasida (1642–1651) Angliyaning tashqi siyosati vaqtincha zaiflashdi. Olmos xoliq orolini egallashga urinish, Frantsiya va Gollandiya bilan dengizda raqobat, shuningdek, Ispaniya bilan mojarolar qo‘zg‘aldi. Oliver Kromvel boshchiligidagi Inqilobiy Parlament hukumatining (1649–1653) tashqi siyosati asosan Golland Respublikasi va Ispaniya bilan savdo va dengiz ustidan nazorat o‘rnatishga qaratilgan edi. XVIII asrda Valter Reyli, Jon Loker kabi faylasuflar angliyalik jamiyatni tanqid qilish bilan birga, tashqi siyosat masalalarida ham o‘z qarashlarini bildira boshladi. Angliya qirolligi Gollandiya, Frantsiya, Ispaniya, Portugaliya va Rossiya bilan ko‘p tomonlama ekspeditsiyalar, savdo kelishuvlari va diplomatik munosabatlarni yo‘lga qo‘ydi. Ushbu davrda katta siyosiy burilish sifatida Uesminster shoiri Aleksandr Pop shaxsining tashqi siyosatni tanqid qilayotgani, parlament doirasidagi tortishuvlar va qirol Aleksandr I bilan to‘qnashuvlar kuzatildi. Shunday qilib,

XVIII asrda Angliya tengsiz dengiz kuchi, Milliy bank asoslanganligi, sanoat inqilobi boshlanganligi sababli tashqi siyosatida doimiy ravishda iqtisodiy manfaatlarni himoya qilishga, koloniyalarni kengaytirishga va Evropada muvozanatni saqlashga urg‘u berdi. Fransiya inqilobi (1789) va Napoleon urushlari (1799–1815) esa Angliyani kontinentdagi asosiy raqiblardan biri sifatida qarshi yo‘nalishga aylantirdi. Bu davrda Angliya Rossiya bilan qo‘shma harbiy harakatlar, Santander kelishuvi (1814), Vena kongressi (1814–1815) orqali Yevropadagi yangi siyosiy tartibni belgilashda yetakchi rol o‘ynadi.

XIX asr davomida Angliya imperiya siyosatini jadallashtirib, Hindiston, Afrika, Markaziy Osiyo va Shimoliy Amerikadagi koloniyalarni kengaytirish strategiyasiga e‘tibor qaratdi. 1815-yildan boshlab Evropa mamlakatlari o‘rtasida “Muvozanat” konsepsiyasi ustuvor bo‘lib qoldi: Angliya Rossiya, Avstriya, Prussiya va Frantsiya bilan ittifoqlar tuzib, Napoleon urushlari tugagach, Yevropada hokimiyat muvozanatini saqlashga intildi. 1815–1850-yillarda Angliya Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyo va Qorabog‘ yo‘nalishdagi harakatlarini kuzatar, shahodtsiz siyosat yuritir, bu esa XIX asr oxiriga kelib “Bengal yo‘lining Rossiya qo‘shinlari bilan to‘qnashishi” xavfini tug‘dirdi. Shu munosabat bilan Angliyaning tashqi siyosatida “Buyuk o‘yin” deb atalgan geopolitik strategiya paydo bo‘ldi. Bu strategiya doirasida Angliya Rossiya bilan Hindistonni himoya qilish, Afg‘oniston, Pokiston, Markaziy Osiyo hududlarida ta’sir doirasini kengaytirish va Hind okeanidagi harbiy bazalarni mustahkamlashga intildi. 1839, 1842, 1878, 1880 yillarda angliyaliklar Afg‘onistonda harbiy aralashuvlarga yo‘l ochdi; natijada Hindistonni to‘g‘ridan-to‘g‘ri himoya qilish va Qorategin yo‘nalishini nazorat qilish imkoniyati paydo bo‘ldi. Shuningdek, XIX asrning o‘rtalarida Angliya Afrikada vizalar, savdo bozorlari va magistral yo‘llar qurishni rag‘batlantirib, Misr, Sudan, Nigeriya, Tanzaniya, Zimbabve kabi mintaqalarga harbiy-kolonial kuchini kengaytirdi. 1882-yilda Misrni himoya ostiga oldi va Suez kanalining xavfsizligini ta’minlash uchun Egiptdagi nazoratini mustahkamladi. Bu esa Hind okeaniga o‘tish va Angliya imperiyasining markaziy qismini birlashtirish istiqbollari kengaytirdi.

XIX asr oxirlarida va XX asr boshida Angliya imperiyasi o‘zining eng yuqori nuqtasiga yetdi. 1900-yilda Britaniya imperiyasi Yer sharining to‘rtidan birini egallab, dunyo siyosiy maydonida tengsiz kuchga aylandi. Shu davrda Angliyaning tashqi siyosati imperialistik asoslarga tayangan holda Evropadagi dengiz va dengiz yo‘llaridagi ustunligini saqlashga, Xitoyda “Sof savdo” hududlarini kengaytirishga, Shimoliy Amerikada Kanada, Avstraliyada mustamlakalarni rivojlantirishga qaratildi. 1914–1918 yilgi Birinchi jahon urushi davrida Angliya Fransiya va Rossiya bilan ittifoqchilikda bo‘lib, asosan dengiz blokadasini va dengizdagi ustunlik orqali Germaniyaga qarshi kurashgan. Urushdan keyingi davr esa Versal shartnomasi (1919) doirasida Yevropada yangi tartib o‘rnatishga qaratildi:

Angliya o‘z himoyasini kafolatlaydigan ko‘plab koloniyalar va Mandat tizimini qoldirdi. Biroq Iqtisodiy inqiroz (1929) va ikkinchi jahon urushi (1939–1945) Angliyaning imperial qudratini sekin-asta susaytira boshladi. Ikkinchi jahon urushi davrida Angliya Adolf Gitler Germaniyasi va Yaponiyaga qarshi qarshilik ko‘rsatib, AQSh va Sovet Ittifoqi bilan ittifoq tuzdi. Urushdan keyingi bosqichda Angliya iqtisodiy jihatdan tiklanish, hamda Sovuq urush sharoitida AQSh bilan ittifoqchilikni mustahkamlashni oldi. 1947-yilda Hindiston mustaqillikka erishishi, keyingi yillarda Afrika va Osiyodagi boshqa mustamlakalar mustaqillik e‘lon qilishi natijasida Angliya tashqi siyosatida “dekolonizatsiya” davri boshlandi. Angliyaning tashqi siyosatida Sovuq urush nuqtai nazaridan G‘arb bloki, NATO, Yevropa Ittifoqiga yaqinlashish jarayoni boshlanib, 1973-yilda Angliya Yevropa Iqtisodiy Hamjamiyatiga (keyinchalik Yevropa Ittifoqi – YEIH) a‘zo bo‘ldi. Bu esa mamlakat uchun Yevropa ichki bozoriga integratsiya, iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish, shu bilan birga milliy suverenitet masalalarini ham dolzarb mavzu sifatida qoldirdi.

XX asr oxiri va XXI asr boshlarida Angliya tashqi siyosatida bir qancha muhim o‘zgarishlar yuz berdi. 1979–1990 yillarda Margaret Tetcher boshchiligidagi Konservatorlar partiyasi hukmronlik qildi. Tetcher tashqi siyosatida Thatcherizm iqtisodiy liberalizm, bozor iqtisodiyoti, korporativ sektorni rag‘batlantirish va Sovuq urushda qat’iyatli pozitsiyani egallash ustuvor rol o‘ynadi. Ushbu davrda Angliya AQSh bilan “spetsial aloqalar”ni mustahkamlashga intildi, 1982-yilda Falkland urushi natijasida Arjantina bilan bo‘lgan mojaroda g‘alaba qozondi. Bu aspekt Angliya tashqi siyosatida milliy qadr-qimmatni himoya qilish, harbiy qudratni namoyish qilish va global siyosatda o‘z ovoziini eshittirish prinsipini yana bir bor tasdiqladi. Shuningdek, Evropada Germaniya bilan iqtisodiy raqobat, Fransiya bilan strategik bog‘liqlik, Ispaniya bilan NATO bo‘yicha hamkorlik, Ittifoqdan tashqarida qolish masalalari Anthony Bryuss va Yevropa integratsiyasiga qarshi konservatorlar kampaniyasida markaziy mavzulardan biri bo‘ldi.

1997-yildan boshlab Toni Bler boshqargan Leyboristlar partiyasi hokimiyatga kelib, tashqi siyosatda “Yangi Markaz” konsepsiyasi ishlab chiqildi. Bu konseptga ko‘ra, Angliya global liderlik, qonun ustuvorligi, inson huquqlari himoyasi va rivojlangan demokratiya modelini targ‘ib qilishga intiladi. Bler davrida Angliya NATOning kengayishiga, Yevropa Ittifoqini reform qilishga, G‘arb Orol mintaqasida muzokaralarda uchrashuvlar o‘tkazishga, shuningdek, Markaziy Osiyo, O‘zbekiston, Afg‘oniston, Pokistonga strategik qiziqishni oshirdi. 2003-yilda AQSh boshchiligidagi Iroq urushiga Angliya zaxira kuchlari bilan qo‘shildi. Bler hukumati buni “Irqiyl qurollarga qarshi kurash” va “Janubiy osiyolik xavfsizlikni ta‘minlash” uchun zarur deb asoslagan bo‘lsa-da, bu qaror mamlakat ichida va xalqaro maydonda noroziliklarga sabab bo‘ldi. Urushdan keyin Angliyaning obro‘i ba‘zi nuqtalarda so‘nib, tashqi siyosatga nisbatan ishonch pasaydi. Biroq “War on Terror”

siyosati doirasida Afg‘onistonda koalitsiya kuchlari tarkibida faol qatnashdi. Shu bilan birga, Bler davrida Angliya Yevropa Ittifoqidagi ishtirokini kengaytirish, birlikni chuqurlashtirish masalalarini qo‘llab-quvvatladi, ammo shu bilan birga Britaniya milliy manfaatlarini himoya qilish uchun rezerv chora-tadbirlarni ham saqlab qoldi.

2007–2010 yillarda Gord Braun boshchiligidagi Britaniya hukumatida tashqi siyosatda iqtisodiy hamkorlik va “boshqa turmush,” ya’ni madaniy va ta’lim sohalarida hamkorlikni rivojlantirishga urg‘u berildi. Ular Ittifoqqa angliyaliklarning hissasini to‘g‘ri aks ettirish, migratsiya va chet el sarmoyalari masalalarida chegaralash va tartibga solish choralari ko‘rishga intildi. Shuningdek, ShHPning iqtisodiy salohiyatini e’tiborga olib, bu uchun hamkorlik formatlarini takomillashtirishga urindi. David Kameron 2010–2016 yillarda konservatorlar yetakchiligidagi hukumatni boshqardi. Kameron davrida Angliya “arab bahori” (2010–2012) natijasida paydo bo‘lgan siyosiy o‘zgarishlarga munosabat bildirib, Misr, Tunis, Liviya kabi mamlakatlarga yordam berishga harakat qildi. 2011-yilda Liviya inqirozida NATO ishtirokida qatnashgan bo‘lsa-da, jarayonning natijasi va mamlakatdagi vaziyat murakkabligi munosabatlarni qayta ko‘rib chiqishga sabab bo‘ldi. Shuningdek, Kameron Yevropa Ittifoqidan chiqish (Brexit) bo‘yicha referendum tashkil etishni va‘da qilib, 2016-yil iyunda referendum o‘tkazildi. Natijada, Brexitga “ha” ovozi ko‘proq bo‘lib, bu Angliyaning tashqi siyosat rejalarini keskin o‘zgartirdi.

2016-yildan keyingi davrda Breksit jarayoni Angliyaning tashqi siyosati uchun yangi sinov bo‘ldi. 2017–2019 yillarda Theresa May boshchiligidagi hukumat Breksit muzokaralarini olib bordi: Yevropa Ittifoqi bilan savdo va migratsiya shartnomalari, Shimoliy Irlandiya chegarasi, sarmoyalar va xavfsizlik hamkorligi masalalarini muhokama qildi. May davrida tashqi siyosatda Amerika bilan “maxsus aloqalar”ni saqlab qolish, NATOni mustahkamlash, Rossiya bilan munosabatlarni muvozanatlashtirish, Yevropada xavfsizlik masalalari, Xitoyning “Bir kamar – bir yo‘l” tashabbusiga nisbatan pozitsiya ko‘rib chiqildi. So‘ngra 2019-yilda Boris Jonson boshchiligidagi konservatorlar koalitsiyasi hukmronlik qilishi bilan Breksit jarayoni yakunlandi va Angliya 2020-yil 31-yanvarda YeIni tark etdi. Bu tashqi siyosat uchun iqtisodiy hamda siyosiy ittifoqlarni qayta shakllantirish, hamda global sherikliklarni qayta ko‘rib chiqish shoshilinch zaruriyatni keltirib chiqardi.

Breksitdan keyin yangi Holatga moslashish bo‘yicha Angliya tashqi siyosati “Global Angliya” (Global Britain) konsepsiyasiga ustuvorlik berdi. Bu konsepsiya doirasida Angliya Yevropadan tashqarida, xususan, Amerika, Avstraliya, Yangi Zelandiya, Kanada kabi mamlakatlar bilan YAFTA (UK–US–Australia Free Trade Area) kabi yangi bitimlar tuzish, Trans-Tinch okean hamkorligini kengaytirish, Hind-Sheriklik munosabatlarini rivojlantirish kabi yo‘nalishlarga e’tibor qaratdi. BMT, G20, NATO, G7 platformalarida arektor rolini

saqlab qolish, lokal mojarolarda demokrtik qadriyatlar, gender tengligi, inson huquqlari va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tashabbuslar ilgari surilmoqda. Breksit natijasida Yevropa Ittifoqi bilan yangi sarmoya va savdo shartnomalarini muzokara qilish zarurati tug'ilib, bu holat Angliyaning tashqi iqtisodiy diplomatiyasini mutlaqo yangi bosqichga olib chiqdi. Xuddi shunday, Afg'oniston, Ukraina, Suriya kabi global xavfsizlik muammolarida Angliya NATO betrib, AQSh bilan hamkorlik, YeI bilan tashqi siyosiy koordinatsiya, Nyu-Yorkda BMT Bosh Assambleyasi yig'ilishlarida faol ishtirok etib, vaziyatni nazorat qilishga intilmoqda.

So'nggi yillarda Xitoyning kengayib borayotgan globallashuvi, Rossiya bilan iqtisodiy va harbiy siyosatda ziddiyatlar, Yaqin Sharqdagi mojaro, Afg'onistondagi vaziyat, Ukrainadagi mojarolar Angliya tashqi siyosatini murakkablashtirmoqda. Angliya Xitoy bilan iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, "Bir kamar – bir yo'l" tashabbusi bilan hamkorlik, Xitoyning sun'iy intellekt va 5G texnologiyasini nazorat qilish, xavfsizlik masalalarida ham AQSh bilan maslahatlasha, ham Yevropa ittifoqiga qarshi mustaqil siyosat yuritishga intilmoqda. Rossiya bilan Sankt-Peterburgda BMT Xavfsizlik Kengashi yig'ilishlari, Shimoliy Koreya yadroviy dasturiga qarshi chora-tadbirlar, Ukraina mojarosi bo'yicha sanksiyalar siyosati Angliya tashqi siyosatining dolzarb mavzulariga aylanib ulgurdi. Ushbu davrda Angliya Qurolli Kuchlari takomillashuvi, raqamli harbiy texnologiyalar, kiberxavfsizlik, sun'iy intellekt sohalaridagi hamkorlik va an'anaviy NATO ittifoqini mustahkamlashga ijodiy yechimlar izlamoqda.

Energetika xavfsizligi ham Angliya tashqi siyosatining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. 2022-yilda Rossiya-Ukraina mojarosi tufayli Yevropada energetik inqiroz yuzaga kelishi Angliyani "Yevropa – Yevropa bozor" dan ko'ra kengroq bozorlar, masalan, AQSh, Yaqin Sharq, Liviya, Norvegiya gaz eksporti va yadro energetikasi bilan hamkorlik qilishga undadi. Angliyaning Shimoliy dengizdagi gaz-kimyo majmualari, neft konlari, Barents dengizidagi hamkorlik loyihalari kengaymoqda. Shuningdek, Angliya arktik hududlar bilan ham meteorologiya, neft qazib olish, ekologik xavfsizlik bo'yicha ham hamkorlikka intilmoqda. Bu esa global iqlim o'zgarishi va atrof-muhit sohasidagi tashkiliy siyosatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Madaniy va ta'lim sohalarida ham Angliyaning tashqi siyosati "yumshoq kuch" imkoniyatlarini kengaytirish yo'lida davom etmoqda. Britaniyaning Oksford, Kembrij, London School of Economics kabi universitetlari dunyo reytinglarida doim yuqori o'rinlarda turadi. Angliya tashqi siyosatida ilmiy diplomatiya, madaniy almashuv, turizm sektorini rivojlantirish, ingliz tilini o'qitish va Shekspir merosini targ'ib qilish, Britaniya kengashining (British Council) faoliyatini kengaytirish kabi yo'nalishlar ustuvor sarmoyaga

ega. Bu esa mamlakatning global suverenitetini yanada mustahkamlash, hamda xalqaro sahnada ijtimoiy-madaniy ta'sirini kuchaytirish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, Angliya tashqi siyosati uzoq tarixiy evolyutsiya, imperiya davri, sovuq urush davri, dekolonizatsiya, Sovuq urush oxiri, Breksit va "Global Angliya" bosqichlarini bosib o'tdi. Har bir davr o'ziga xos strategik vazifalar, yo'nalishlar va global muvozanatni saqlashda o'ziga yarasha rol o'ynadi. Hozirgi kunda global miqyosda raqobat kuchayib borayotgani, iqlim o'zgarishi, kiber tahdidlar, pandemiya va ko'plab boshqa tahdidlar fonida Angliya tashqi siyosati nazariy va amaliy jihatdan yangi vazifalarni oldiga qo'ymoqda. Breksit natijasida Yevropa Ittifoqidan mustaqil siyosat yuritish cheklovlari, yangi savdo yo'nalishlari, global sog'liq xavfsizligi va iqtisodiy tiklanish, ShHP va AQSh bilan muvozanatli hamkorlik, Xitoyning agressiv iqtisodiy siyosatini nazorat qilish kabi dolzarb vazifalarni amalga oshirish Angliya uchun ulkan sinov bo'lmoqda. Shu bilan birga, "Global Angliya" konsepsiyasi doirasida mamlakat Butun dunyo bo'ylab yangi strategik sherikliklarni yo'lga qo'yib, o'zining uzoq asrlik ta'sir doirasini yana-da kengaytirishga intilmoqda. Qolaversa, iqtisodiy, harbiy, madaniy va akademik sohalarda ham o'zaro bog'liqlik va hamkorlik formatlarini kengaytirish, milliy manfaatlarni va demokratik qadriyatlarni himoya qilish Angliya tashqi siyosatining birlamchi maqsadlarini belgilab beradi. Angliyaning global siyosatda mavqeini saqlab qolishi va yangi muvozanatni o'rnatishi butun jahon siyosatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun uning tashqi siyosatini chuqur o'rganish va kuzatib borish zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kudratov, D. (2023). ABOUT THE SHRINE OF KHOJAMUSKENT FATHER IN JIZZAH OASIS. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 3(12), 73-78.
2. Қудратов, Д. (2022). IX-XIV АСРНИНГ ЎРТАЛАРИ ШАҲАРЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ОМИЛЛАРИ. *RESEARCH AND EDUCATION*, 236.
3. Qudratov, D. (2021). PECULIARITIES OF THE FIRST URBANIZATION PROCESSES IN THE FERGANA VALLEY. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY*, 2(12), 13-16.
4. Turdibekovich, Q. D. (2025). BUYUK IPAK YO 'LINING UMUMIY TAVSIFI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1143-1153.
5. Turdibekovich, Q. D. (2025). QADIMGI KARVON YO 'LLARINING URBANIZATSION JARAYONLAR VA SHAHARSOZLIK MADANIYATI TARAQQIYOTIDA TUTGAN O 'RNI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1154-1165.

6. Dilshod, A., Abdumatov, A., & Ismoil, R. (2025). FORMATION AND DEVELOPMENT OF HISTORICAL GEOGRAPHY GULISTAN STATE UNIVERSITY. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 47-53.

7. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). XX ASRNING 20-30 YILLARIDA INGLIZ MANBALARIDA O 'ZBEKISTON MADANIYATING ASOSIY YO 'NALISHLARI VA MUOMMALARI DAVR TARIXSHUNOSLIGIDA. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 90-101.

8. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). YOZUV ISLOHOTI VA DINIY MEROSGA MUNOSABAT: INGLIZ OLIMLARINING YONDASHUVI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 28-41.

9. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). INGLIZ MANBALARIDA 1927–1938 YILLARDA O 'ZBEKISTON MADANIY MANZARALARI: REPORTAJLAR, JURNALLAR VA ARXIV HUJJATLARI TAHLILI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 11-27.

10. Ismoil, R., Dilshod, A., & Zilola, A. (2025). O 'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA TINCHLIKPARVARLIK TAMOYILLARINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 203-214.

11. Zilola, A., Ismoil, R., & Dilshod, A. (2025). MISRDAGI SUV OSTI ARXELOGIYASI TADQIQOTLARIDAN. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 192-202.

12. Davron O'g'li, A. D. (2025). ILK O 'RTA ASRLARDA USTRUSHONADAGI SIYOSIY HOLAT. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 613-619.

13. Davron O'g'li, A. D. (2025). AFSHINLAR SULOLASINING TASHKIL TOPISHI VA FAOLIYATI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 600-605.

14. Davron O'g'li, A. D. (2025). ILK O 'RTA ASRLAR DAVRI YOZMA VA ARXELOGIK MANBALARIDA USTRUSHONA. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 606-612.

15. Davron o'g'li, A. D. (2025). O 'RTA OSIYO KO 'CHMANCHI CHORVADORLARI TARIXINING O 'RGANILISHI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(8), 100-113.

16. Nematov, R. A., & Almanov's, Q. O. (2022). The role of historical sources in the study of the history of the turkish empire. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 2(10), 25-31.

17. Неъматов, Р. (2023). Илк ўрта асрлар Хоразм тарихшунослигининг бугунги ҳолати. *История и культура центральной Азии*, 1(1), 122-125.

18. Галиев, С., Абдуматов, А., & Неъматов, Р. (2025). ГЕРОИ-ТАТАРЫ УЗБЕКИСТАНА, УЧАСТВОВАВШИЕ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ. *Наука и инновации в системе образования*, 4(4), 35-39.

19. Неъматов, Р. (2023). Хоразм Африғийлар сулоласи–Турк хоқонлиги сиёсий алоқалари. *Journal of Fundamental Studies*, 1(7), 16-23.
20. OBID, N., ULUGBEK, M., SHAROF, M., & RUSTAM, N. (2022). SOME CONSIDERATIONS OF THE COUNTRY LIFESTYLE DURING THE PERIOD OF PUBLIC COLLECTIVIZATION. *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 2(1), 86-94.
21. Nazarov, O. R., & Nematov, R. A. O. (2020). FROM THE HISTORY OF UZBEKISTAN'S COOPERATION WITH UNESCO. *Bulletin of Gulistan State University*, 2020(4), 45-49.
22. Неъматов, Р. (2023). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМДА КЕЧГАН ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences*, 3(6), 14-23.
23. Ne'matov, R. (2023). ILK O'RTA ASRLARDA XORAZM TARIXSHUNOSLIGINING O'ZIGA XOS JIHATLARI. *Interpretation and researches*, 1, 21.
24. Неъматов, Р. А. У. (2020). Интеллектуальное и культурное наследие узбекского народа. *Наука, образование и культура*, (4 (48)), 85-87.
25. Nematov, R. A. (2025). Early medieval ethnic processes in Khorezm oasis in archaeological and written sources. *American Journal of Philological Sciences*, 5(02), 10-16.
26. Nematov, R. (2024). REFLECTION OF THE HISTORY OF KHOREZM IN THE EARLY MIDDLE AGES IN WRITTEN SOURCES. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(12), 72-78.
27. Неъматов, Р. А. Ў. (2024). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМ ТАРИХИНИНГ ЁЗМА МАНБАЛАРДА АКС ЭТИШИ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 377-382.
28. Nematov, R. A. (2024, December). ESTABLISHMENT OF THE ADMINISTRATION OF THE WESTERN TURKISH EMPIRE IN THE KHORAZM OASIS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 2, pp. 43-49).
29. Исроилов, М. Я. (2019). Образование и его развитие в Узбекистане. *Academy*, (5 (44)), 48-49.
30. Исроилов, М. Я. (2015). Влияние использования Интернет-ресурсов на повышение эффективности обучения истории. *Наука, техника и образование*, (5 (11)), 147-148.
31. Исроилов, М. (2024). УЧИНЧИ РЕНЕССАНС: ТАРИХИЙ ПОЙДЕВОР ВА ИСТИҚБОЛ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(26), 419-423.
32. Исроилов, М. Я. (2016). РОЛЬ РАЗЛИЧНЫХ ТРАДИЦИЙ, ОБРЯДОВ И ЦЕРЕМОНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ПОЛОМ И ВОЗРАСТОМ, В СОЦИАЛЬНОЙ

ЖИЗНИ И ЭТНОГРАФИИ УЗБЕКОВ. In *Люди, культуры, пространство: социокультурная динамика мира Евразии* (pp. 231-235).

33. Маматов, Ш. М., & Алибеков, У. Ю. (2019). Повышение благосостояния сельского населения Узбекистана в свете Стратегии действий. *Наука, техника и образование*, (5 (58)), 63-65.

34. Маматов, Ш. М., & Алибеков, У. Ю. (2019). Повышение благосостояния сельского населения Узбекистана в свете Стратегии действий. *Наука, техника и образование*, (5 (58)), 63-65.

35. Yuldashevich, A. U., & Musurmonkulovich, M. S. From the Ethnic History of the Population of Ustrushana. *JournalNX*, 7(04), 37-41.

36. Алибеков, У. Ю., & Маматов, Ш. М. (2021). О РОДЕ «БАЯУТ» В СОСТАВЕ УЗБЕКСКОГО НАРОДА. In *МИР ЕВРАЗИИ: ОТ ДРЕВНОСТИ К СОВРЕМЕННОСТИ* (pp. 153-159).

37. Мирзалиев, У. Б., & Маматов, Ш. М. (2012). ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ И ПРОБЛЕМА ЗАНЯТОСТИ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ. In *ИССЛЕДОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ОБЩЕСТВА И ФОРМИРОВАНИЕ НАПРАВЛЕНИЙ ЕГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ* (pp. 227-228).

38. Musurmonqulovich, M. S. (2025). MIRZACHO 'LNING SHIMOLIY G 'ARBIY KARVON YO 'LI SARDOBARLARI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1117-1129.

39. Musurmonqulovich, M. S. (2025). SHIMOLIY USTRUSHONA KARVON YO 'LIDAGI URBANIZATSION JARAYONLAR VA SHAHARSOZLIK MADANYATI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1166-1178.

40. Musurmonqulovich, M. S. (2025). MIRZACHO 'LNING SHARQIY SIRDARYO SO 'L SOHILI KARVON YO 'LI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1130-1142.

41. МАМАТОВ, Ш., & АЛМАНОВ, Қ. ЖИЗЗАХ ВОҲАСИ АҲОЛИСИНИНГ XIX АСР ОХИРИ–XX АСР БОШЛАРИДА ЭТНИК ТАРКИБИГА ДОИР ЁЗМА МАНБАЛАР. *O 'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI*, 2022, [1/6] ISSN 2181-7324.

42. Алибеков, У., & Маматов, Ш. ҚАДИМИЙ МИРЗАЧЎЛДА ШАҲАРСОЗЛИК МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ.

43. Шадманкулова, М. М. (2018). СОЧЕТАНИЕ ЛИБЕРАЛЬНЫХ-ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ИДЕЙ В СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ УЗБЕКИСТАНА. *Социосфера*, (4), 226-232.

44. Шодмонкулова, М. М. (2018). ЛИБЕРАЛИЗМ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ. *Наука и образование: проблемы, идеи, инновации*, (4), 26-30.

45. Шодмонкулова, М. (2025). ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ҒОЯЛАРНИНГ ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИНИ АМАЛГА ОШИРИШДАГИ ЎРНИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 176-181.

46. Шодмонкулова, М. (2025). ФАРБ ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ҒОЯЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 164-169.

47. Шодмонкулова, М. (2025). Либерал-Демократик Ғояларнинг Тараққиёт Стратегиясини Амалга Оширишдаги Ўрни. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 170-175.

48. Шодмонкулова, М. (2025). ЎРТА СИНФ-МУЛҚДОРЛАР СИНФИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 152-156.

49. Шодмонкулова, М. М. (2025). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДА СИЁСИЙ ЛИБЕРАЛИЗМНИНГ АҲАМИЯТИ. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 4(38), 354-357.

50. Шодмонкулова, М. М. (2025). Мутафаккирлар Фаолиятида Либерализм Ғоясининг Аҳамияти. *Miasto Przyszłości*, 60, 110-112.

51. Galiyev, S. (2024, September). O ‘ZBEKISTONDA IMKONIYATI SHEKLANGAN BOLALAR MAXSUS TA'LIMI. In *CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD* (Vol. 1, No. 8, pp. 110-114).

52. Galiyev, S. (2024). O ‘ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA'LIM ASOSLARINING O ‘RNATILISHI VA RIVOJLANISHI. *Journal of science-innovative research in Uzbekistan*, 2(9), 70-74.

53. Vildanovich, G. S., Axmatkulovich, A. A., & Xoshimjon o‘g‘li, R. I. (2025, May). SOTSIOLOGIK TARIXDA KO ‘CHMANCHILIK FENOMENINING O ‘RGANILISHI: YONDASHUVLAR, MUAMMOLAR VA BAHOLASH MEZONLARI. In *International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (pp. 78-81).

54. Vildanovich, G. S., & Axmatkulovich, A. A. Xoshimjon o‘g‘li, RI (2025, May). SOTSIOLOGIK TARIXDA KO ‘CHMANCHILIK FENOMENINING O ‘RGANILISHI: YONDASHUVLAR, MUAMMOLAR VA BAHOLASH MEZONLARI. In *International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (pp. 78-81).

55. Hakimova, S., & Galiyev, S. (2025). INGLIZ PARLAMENTING TARIXIY O ‘ZGARISHLARI. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 157-163.

56. Абдуматов–Исследователь, А., & Маъруфов, Ш. (2025, May). ТУРЕЦКАЯ ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА В ОТНОШЕНИИ ТЮРКОЯЗЫЧНЫХ ГОСУДАРСТВ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ—ЧЛЕНОВ ЕАЭС (1991–2015 ГГ.). In *International Conference on Modern Science and Scientific Studies* (pp. 293-296).

57. Komil o‘g, M. R. S., Axmatkulovich, A. A., & Vildanovich, G. S. (2025, May). XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI VA BAYTUL-HIKMA OLIMLARI O ‘RTASIDAGI O ‘ZARO HAMKORLIK. In *International Conference on Modern Science and Scientific Studies* (pp. 305-311).

58. Komil o‘g, M. R. S., Hoshimjon o‘g‘li, R. I., Mamatkarimovna, A. Z., & Vildanovich, G. S. (2025, May). GERMANIYA IMPERIYASI 1870–1918 YILLARDAGI

KOLONIAL REJALARIDA MARKAZIY OSIYONING O‘RNI. In *INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 3, No. 31, pp. 277-280).

59. Назаров, О., & Қосимова, Э. (2024). ҚЎҚОН ХОНЛИГИДА ТАЪЛИМ ДАРГОҲЛАРИ ФАОЛИЯТИГА ОИД АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР. *Talqin va tadqiqotlar*, 2(3), 40.

60. Nazarov, O. R. (2020). THE ROLE OF HIPPOCRATES IN THE HISTORY OF WORLD MEDICINE. *Bulletin of Gulistan State University*, 2020(3), 66-64.

61. ALMANOV, Q. (2024). JIZZAX VOHASIDAGI ETNOOYKONIMLAR TO‘G‘RISIDA BA‘ZI MULOHAZALAR. «*ACTA NUUZ*», 1(1.3. 1), 4-8.

62. Qakhramon, A. (2024). ELUCIDATION OF THE ETHNIC COMPOSITION OF THE INHABITANTS OF THE JIZZAKH OASIS IN THE HISTORIOGRAPHY OF THE PERIOD OF INDEPENDENCE. *Наука и инновации в системе образования*, 3(14), 156-165.

63. Almanov, Q. (2024). XIX ASR OXIRI-XX ASR BOSHLARIDA JIZZAX VOHASIDAGI MA‘MURIY BIRLIKLARNING TASHKIL ETILISHI VA ULARNING ETNOMADANIY JARAYONLARDA ISHTIROKI (ARXIV VA STATISTIK MATERIALLAR ASOSIDA). *Modern Science and Research*, 3(12), 823-830.

64. Almanov, Q. (2024). JIZZAX VOHASI YER OTLARINING SHAKLLANISHIDA ETNONIM, ANTROTOPONIM, PATRONIM VA KASB-HUNAR BILAN BOG‘LIQ NOMLAR. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(12), 99-109.

65. Obloqulovich, Q. A. (2024). XIX ASR OXIRI-XX ASR BOSHLARIDA JIZZAX VOHASIDAGI MA‘MURIY BIRLIKLARNING TASHKIL ETILISHI VA ULARNING ETNOMADANIY JARAYONLARDA ISHTIROKI (ARXIV VA STATISTIK MATERIALLAR ASOSIDA).

66. Almanov, K. (2024). ON THE STUDY OF THE ANCIENT HISTORY OF THE JIZZAKH VALLEY. *Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals*, 4(12), 57-61.

67. ALMANOV, Q. (2024). JIZZAXNING CHUBAR ELI VA UNING QISQACHA TARIXI. «*ACTA NUUZ*», 1(1.1), 1-4.

68. Облакулович, А. Қ. (2024). ЖИЗЗАХ ВОҲАСИДАГИ БОШҚА ХАЛҚЛАР БИЛАН БОҒЛИҚ ТОПОНИМЛАР (ЭТНОТОПОНИМЛАР). *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 474-480.

69. Obloqulovich, Q. A. (2023). STUDY OF THE ETHNIC COMPOSITION OF THE POPULATION OF THE JIZZAKH OASIS IN THE FIRST QUARTER OF THE XIX–XX CENTURIES. *Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals*, 3(12), 12-16.

70. Облокулович, А. Қ., & Мамараджабов, Ж. (2022). ЖИЗЗАХ ВОҲАСИ ЎЗБЕК УРУҒЛАРИНИНГ ЗООЛАТРИК САЖДАЛАРИ (АРХЕОЛОГИК ВА ЭТНОЛОГИК МАТЕРИАЛЛАР АСОСИДА). *RESEARCH AND EDUCATION*, 158.

71. Almanov, Q. (2022). XIX ACP OXIRI–XX ACP BOŞLARIDA JIZZAX VOXASI ETNOMADANIY MUHITI DA QIRQLAR VA QANGLILAR. *Science and innovation*, 1(C8), 241-252.

72. Almanov, Q. O. (2020). POLITICAL-ADMINISTRATIVE UNITS OF USTRUSHANA AND THEIR ADMINISTRATIVE CENTRES. *Bulletin of Gulistan State University*, 2020(4), 37-45.

73. Алманов, Қ. ЖИЗЗАХНИНГ ХОНЛИКЛАР ДАВРИДАГИ АҲАМИЯТИ ВА МАНБАЛАРДА ЁРИТИЛИШИ. *ЎТМИШГА НАЗАР*, 76.

74. АЛМАНОВ, Қ. ЖИЗЗАХ ВОҲАСИДА ЎЗБЕК ЭТНОГРАФИК ГУРУҲЛАРИ БИЛАН БОҒЛИҚ ЭТНИК НОМЛАР.

75. Obloqulovich, Q. A. (2023). STUDY OF THE ETHNIC COMPOSITION OF THE POPULATION OF THE JIZZAKH OASIS IN THE FIRST QUARTER OF THE XIX–XX CENTURIES. *Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals*, 3(12), 12-16.

76. Almanov, Q. Ethnocultural Processes Took Place In Ustrushan During The Western Turkish Khanate.

77. Алманов, Қ., & Жураев, И. XX-XXI ACP BOŞLARIDA MIRZACHUL VOXASI AHO LISININ G XUJALIK TURMUŞ TAPZI VA MODDIY MADANIYATI. *ЎТМИШГА НАЗАР*, 68.

78. Mavlyanov, U. N. (2020). Problems of Ontology in the Heritage of Ali Safi. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(7), 540-545.

79. Мавлянов, У. Н. (2020). ПРОБЛЕМЫ ОНТОЛОГИИ И НАСЛЕДИИ АЛИ САФИ. *Вестник Российского философского общества*, (1-2), 200-209.

80. Mavlyanov, U. N. (2021). FAHRUDDIN ALI SAFI'S TEACHING ABOUT BEING. *Bulletin of Gulistan State University*, 2021(2), 61-67.

81. Мавлянов, У. Н., Райимжонов, И. Х., & Абдуалимова, З. М. (2025). ФРИДРИХ НИЦШЕ ВА МАДАНИЯТНИНГ ИРОДА АСОСИДАГИ ТАЛҚИНИ. *Современные подходы и новые исследования в современной науке*, 4(5), 91-98.

82. Мавлянов, У. Н., Райимжонов, И. Х., & Абдуалимова, З. М. (2025). СЛАВЯН ЦИВИЛИЗАЦИЯСИ ВА УНИНГ КЕЛАЖАГИ: ДАНИЛЕВСКИЙ БАШОРАТИ. *Современные подходы и новые исследования в современной науке*, 4(5), 82-90.

83. Mavlyanov, U. (2022). ABOUT “THE ART ACADEMY OF BAYSUNKUR”. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(06), 133-138.

84. Mavlyanov, U. N. (2023). Issues of Knowledge in the Legacy of Ali Safi. *Journal of Social Sciences and Humanities Research Fundamentals*, 3(07), 41-43.

85. Мавлянов, У. Н. (2022). ONTOLOGICAL VIEWS OF ALI SAFI. *ФИЛОСОФИЯ И ЖИЗНЬ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ*, (1 (16)).

86. Мавлянов, У. (2025). АЛЛОМАГА НАВОИЙ ТАЪРИФИ. *Теоретические аспекты становления педагогических наук*, 4(7), 142-146.

87. Мавлянов, У. Н., & Тангирбердиев, Ш. (2025). АЛИ САФИЙ ҲАЁТИ ВА МЕРОСИ ҲАҚИДА. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 78-84.

88. Мавлянов, У. Н. (2025). АЛЛОМАНИНГ МЕРОСИДА БОРЛИҚ ВА БИЛИШ МАСАЛАЛАРИНИНГ ҚЎЙИЛИШИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 73-77.

89. Мавлянов, У. Н. (2025). БУЮК СИЙМОЛАР БЕШИГИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 68-72.

90. Мавлянов, У. Н. (2018). Жизнь и творчество Али Сафи. *Наука и образование сегодня*, (1 (24)), 42-44.

91. BOSIMOVICH, T., & ALISHER, A. (2022). FROM THE HISTORY OF THE ANCIENT DEFENSE WALLS. *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 2(5), 61-65.

92. Назаров, О., & Абдуматов, А. (2024). ҲАДИС ИЛМИ РИВОЖИДАГИ ОЛТИН ДАВР. *Ilm-fan va ta'lim*, (3 (18)), 151, 312.

93. Yuldashevich, A. U., Akhmatkulovich, A. A., & Ugli, R. I. K. (2024). STRUGGLE FOR THE NEWLY FORMED ORENBURG-TASHKENT CARAVAN TRADE ROUTE OF THE BUKHARA EMIRATE AND THE KOKHAN KHANATE AT THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY*, 5(12), 16-21.

94. Абдуматов, А. А. (2024). АКАДЕМИК АБДУЛАҲАД МУҲАММАДЖОНОВ ИЛМИЙ МЕЪРОСИДА ТАРИХИЙ ТАФАККУР МАСАЛАСИ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 426-431.

95. Абдуматов, А. А. (2024). АКАДЕМИК АБДУЛАҲАД МУҲАММАДЖОНОВ ИЛМИЙ МЕЪРОСИДА ТАРИХИЙ ТАФАККУР МАСАЛАСИ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 426-431.

96. Akhmatkulovich, A. A. Xoshimjon o'g'li, RI (2025, May). MIRZACHO 'LNI O 'ZLASHTIRISH VA KO 'CHIRISH SIYOSATI: TARIXIY-TAHLILIY YONDASHUV. In *International Educators Conference* (pp. 207-212).

97. Gulchehra, A., Alisher, A., & Sherzod, M. R. (2025). G'ARBIY TURK XOQONLIGI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 477-487.

98. Sherzod, M. R., Gulchehra, A., & Alisher, A. (2025). ARXEOLOGIYA FANINING YO'NALISHLARI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 467-476.